

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tissejournal> ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

An Example to Use of Literary Works in Values Education: Research in terms of the Values that included in the book of “What Men Live By?” by L. N. Tolstoy

Songül ÜNGÜT TAŞKIN

Abstract

Due to the many problems that arise today, it is necessary to take precautions together. This has made the value education in schools, which are the institutive area of enculturation and becoming coherent to social life, obligatory. Because regulating the relations between people, moving forward in relations in the society and intercommunal are only possible with an education that contains values. Literary works are important sources in values education and literary works are advisors for the constitution of values. Moreover, the competent and distinguished works that are characterized as “the classics” are significant tools to educate and inform people, to open a new window into what is going on in the world and into the emotions of different cultures. Consequently in this research, the value. As the main aim of this research is to determine the values in the literary work of “What Men Live By?”. Through the aim, the topic of this work causes and poses some questions, such as “What kind of values are included in the work of What Men Live By?”. In this article, four narrations are analyzed with their contents and themes in terms of qualitative research approach document review. Additionally, through this four narrations which are chosen from the work of “What Men Live By?”, includes eighteen values in total. These values may listed as love, family unity, neighborliness, generosity, happiness, tolerance, goodness, diligence, sharing, savings, compassion, religious values, peace, citizenship, truth/honesty. Since these values are admitted and interiorized in our country, it is clear that this literary work, named “What Men Live By?”, can be beneficial for values education.

Keywords:

Values education, literary works, world classic, L.N. Tolstoy, What men live by?

Article Information:

Received	:	17.10.2020
Revised	:	23.05.2021
Accepted	:	21.10.2021
Published	:	30.12.2021

Corresponding Author: Songül ÜNGÜT TAŞKIN, Anadolu University, Turkey, sungut@anadolu.edu.tr, 0000-0003-4800-1208

Cite this article as: Üngüt Taşkın, S. (2021). An example to use of literary works in values education: Research in terms of the values that included in the book of “What men live by?” by L. N. Tolstoy. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (TISSE Journal)*, 3(1), 24- 50.

Extended Summary

Introduction

Because of global developments and changes in communication, transportation, internet and information systems that are experienced at a dizzying pace today, the factors that negatively affect individuals and societies to live in peace and security are increasing at the same rate, such as an increase in crime rates and drug use, disrespect towards teachers, disintegration in the ties between family and society, situations and attitudes. These are among the reflections of life-threatening moral corruption. It is necessary to take measures as a whole to put an end to all these negativities. What will make this measure effective and ultimately be compatible with social life has made value education compulsory in schools, which is the institutional area of acculturation. Because regulating the relations between people, taking a positive way in the relations between the society and between the societies and in the future can only be achieved with an education that includes values. The concept of value is a concept specific to the field of human existence. All the actions of a human being are related to a value. In that case, value can be defined as the principles that determine what people do (Uysal, 2003, p.52) can be defined (Özden, 1998, p.167). Education is acculturation; there is education everywhere and at every age. School is the place where this acculturation is institutionalized. All the practices in schools about acquiring and developing values of individual candidates and individuals are called values education. Primarily, the task of ensuring that people are well and happy and adapting this to the whole society falls to schools, where values education can be carried out systematically and transferred to new generations, and to education policies that regulate the curriculum of schools (Meydan, 2014, p.106).

In recent years, the deterioration of moral structures in societies and character and values education has been frequently mentioned in national and global education workshops. In the world of education, attention has been drawn to character and values education in both children and adults. Education and training programs have been updated and changed, many courses have been included in values education, especially Turkish and Literature courses have been important to transfer values and transform them into behavior (Özdemir, İdi Tulumcu, 2017, p. 721). Because Turkish lesson, besides aiming to read correctly and beautifully, listen effectively, enforce grammar rules or speak effectively; it also aims for the individual to have national, moral, social and universal values. "Affective education" comes into play in realizing the values-related goals of the Turkish lesson. In affective education, there are preferences, values, emotions, moral rules, wishes and desires, motives, orientations, and affections that are desired to be gained by people (Bacanlı, 1999, p. 7). The General Objectives of the Turkish Literature Curriculum published by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline in 2005 included the following items about values: "To make people comprehend how national and universal values survive by enriching them in literary texts that are works of art (TEDÖP, 2005: 4)." (Article: 4), "To determine how social life and all kinds of individual values are reflected in literary texts (TEDÖP, 2005: 5)." (Article: 6), "To determine national and universal culture, thought and taste elements in all kinds of texts, especially art texts; to make them comprehend the relationship between them (TEDÖP, 2005 p: 5)" (Article: 20).

In values education, literary works suggest the good, the beautiful, the right and to gain new values about both individual and social life. Consequently, literature enriches and educates people (Kavcar, 1996, p. 6), especially Turkish and Literature courses are important tools for gaining and transferring values. Cemiloğlu (2009, p. 20) mentions that literature has three impressive aspects:

language education, aesthetic education and moral education. Thus, it is necessary to be selective in the texts to be read from literary products. While benefiting from literary works, it should be to gain grammar, aesthetics and reading habits and be used for values education (Şen, 2007, p. 53). Individuals accustomed to being immersed in other worlds through literary works witness that they hear, think and act very differently from people, their empathy skills increase, they tend to identify, they learn to respect human characters, and they act with the fact that people may have different characteristics. In those who analyze literary texts, this process plays an important role in changing and developing their personality (Sever, 1998, pp. 4-5).

The act of reading, which is also important in gaining the habit of reading literary works in values education, gives the opportunity to learn many things about life without experiencing them and learn them without encountering negative events or phenomena (Batur, Gülsever, and Bek, 2010, p. 33). Reading is one of the criteria for being contemporary. Being a society composed of modern, creative, constructive and free-thinking, productive and critical individuals is possible with individuals instilled with the awareness of reading (Bircan and Tekin, 1989, p. 393). From the 2004-2005 academic year to the 2018-2019 academic year, the Ministry of National Education published a list of books containing values under 100 Basic Works every year. Examples from World Literature and World Classics can be seen in these works. Literary works are important sources used in values education, such as novels, stories and essays. The works draw attention to positive and negative behaviors in human life. For this reason, literary works are guides in creating value for everyone (Demircioğlu and Tokdemir, 2008, pp. 80-81). Competent and distinguished works, which are described as classical, are important tools in educating and informing people, opening a window to what is happening in the world and the emotions of different cultures.

While conveying Saint-Beuven's views, Cemil Meriç defines the classic as follows: "It is a work and an artist that develops human intelligence, adds new values to the common treasure of humanity, and presents the clear truth. Being able to express thoughts, observations, inventions broadly and in a large, fine and reasonable, solid and beautiful way, revealing the passions that have existed since eternity; They are works that appeal to everyone with their own style" (Meriç, 1998, p. 174). One of them is Lev Nikolayevich Tolstoy's "What Men Live By?" This work, which has been read so much and with pleasure, and is recommended among the first 100 works to be read, should be examined in detail regarding the values it contains. The main purpose of this research, as an example of using literary texts in values education, is L.N. Tolstoy's "What Men Live By?" What values are in the book? poses a question.

Method

In this research, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used to determine the values in the World Classic book called "What Men Live By?" in terms of values education from literary works. Document review method includes a detailed analysis of the written material of the target research (Yıldırım and Şimşek, 2013).

Results

Story books within the scope of the Basic Work help individuals learn universal values (Caliskan, 2016). Based on this context, in this study, "What Men Live By?" existing values in the book

have been determined. In this section, the values determined by content analysis from the book "What Men Live By" are shown in Figure 1.

Conclusion, Discussion and Recommendations

In this research, the values have been revealed by analysing the stories in work "What Men Live By?" There are 18 values in total: love, respect, giving importance to family unity, generosity, industriousness, kindness, compassion, sharing, justice, truth/honesty, religious values, responsibility, neighborliness, tolerance, savings, happiness, citizenship and peace.

When we look at the sub-values with the highest educational message ratio in the classics, the moral value is the first; the social value is the love value (Kılıç, 2010, p.83). This finding supports our research because 'What Men Live By?' book includes dominant values felt throughout the book are kindness and love.

Literary works are not direct teaching tools; however, it is important that qualified literary works create cognitive and affective awareness in the reader indirectly. If the literary works in question are books for children, this awareness rises to a higher level. Books increase children's knowledge, will help them understand themselves, the world they live in, and the people. Providing children with appropriate and good books is a necessity for their educational and cultural development (Kocabaş, 1999, p. 2).

As a result, it can be said that many values that are desired to be gained regarding literary texts and values of education are found in the stories in the book "What Men Live By?" Suggestions based on the results of this research are stated below.

The book "What Men Live By?" can be used as material in certain lessons, such as Turkish lessons and many lessons regarding value education. For example, it can be used in Religious Culture and Moral Knowledge courses and Social Sciences courses.

To increase reading rate in our society with a low reading habit, examples of the works can be put in different textbooks, such as mathematics and science. Apart from the Turkish course textbooks, awareness can be raised, and children can be introduced to these works and read them.

What do people live with because students read with pleasure and the reading rate is high? Qualitative research can be conducted to reveal students' opinions about the values in the book.

'What Men Live By? Activities can be developed to use the stories in the book in value education.

Regarding values education, qualitative research can be conducted to investigate teachers' opinions about the values in the book "What Men Live By?"

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tissejournal>

ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Değerler Eğitiminde Edebi Eserlerden Yararlanma Örneği: L. N. Tolstoy'a Ait "İnsan Neyle Yaşar?" Kitabının İçerdiği Değerlerin İncelenmesi

Songül ÜNGÜT TAŞKIN

Özet

Günümüzde ortaya çıkan birçok sorundan dolayı topyekün önlem alınması gerekmektedir. Bu önlemi etkili kılacak olan sosyal hayatta uyumlu olabilmenin, kültürlenmenin kurumsal alanı olan okullarda değer eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Çünkü insanlar arası ilişkileri düzenlemek, toplumun kendi içinde ve toplumlar arası ilişkilerde ve gelecekte olumlu yol alabilmek ancak değerleri içeren bir eğitimle olur. Değerler eğitiminde ise edebi eserler önemli kaynaklardır ve değer oluşturmada yol göstericidirler. Klasik olarak nitelenen yetkin ve seçkin eserler ise insanların eğitilmesinde ve bilgilendirilmesinde, dünyada olup bitenlere, farklı kültürlerin duygularına pencere açmada önemli bir araçtır. Bu nedenle bu çalışmada Dünya Klasığı olan L.N. Tolstoy'a ait "İnsan Neyle Yaşar?" kitabında yer alan değerler incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı, "İnsan Neyle Yaşar?" eserinde yer alan değerleri belirlemektir. Bu amaçla araştırmanın problemini "İnsan Neyle Yaşar?" eserinde hangi değerlere yer verilmektedir?" sorusu oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı doküman incelemesi ile 4 hikâye içerik anallizi ile çözümlenmiştir. "İnsan Neyle Yaşar?" kitabından seçilen dört hikâyede toplam on sekiz değere yer verilmiştir. Bu değerler; sevgi, aile birliği, komşuluk, cömertlik, mutluluk, hoşgörü çalışkanlık, paylaşma, tasarruf, merhamet, İyilik, dini değerler, barış, vatandaşlık, doğruluk/dürüstlük şeklindedir. Bulguların ülkemizde benimsenen değerler olması göz önüne alındığında bu eserin değerler eğitiminde yararlanabileceği söylenbilir.

Anahtar Kelimeler:

Makale Bilgisi :

Değerler eğitimi, edebi eserler,
dünya klasığı, L.N. Tolstoy,
İnsan Neyle Yaşar?

Yükleme : 17.10.2020

Düzeltilme : 23.05.2021

Kabul : 21.10.2021

Yayınlama : 30.12.2021

Sorumlu Yazar: Songül ÜNGÜT TAŞKIN, Anadolu Üniversitesi, Türkiye, sungut@anadolu.edu.tr, 0000-0003-4800-1208

Atf için: Üngüt Taşkın, S. (2021). Değerler eğitiminde edebi eserlerden yararlanma örneği: L. N. Tolstoy'a ait "İnsan neyle yaşar?" kitabının içerdiği değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (TISSE Journal)*, 3(1), 24- 50.

Giriş

Günümüzde baş döndürücü şekilde hızlı yaşanan iletişim, ulaşım, internet ve bilişim sistemlerindeki küresel gelişme ve değişimler sonucu, bireylerin ve toplumların güvenle huzur içinde yaşamasını olumsuz etkileyen faktörler aynı hızla artmaktadır. Bu olumsuzluklar suç oranlarında artış, uyuşturucu madde kullanımlarındaki artış, öğretmenlere karşı saygısızlıklar, aile ve toplum arasındaki bağlarda çözümler vb. durumlar ve tutumlardır. Bunlar yaşamı tehdit eden birer ahlaki yozlaşmanın yansımalarıdır. Tüm bu olumsuzluklara dur diyebilecek şekilde topyekûn olarak önlem alınması gerekmektedir. Bu önlemi etkili kılacak olan, en nihayetinde sosyal hayatta uyumlu olabilmenin, kültürlenmenin kurumsal alanı olan okullarda değer eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Çünkü insanlar arası ilişkileri düzenlemek, toplumun kendi içinde ve toplumlar arası ilişkilerde ve gelecekte olumlu yol alabilmek ancak değerleri içeren bir eğitimle olur.

Değer Kavramının Tanımı ve Eğitimle İlişkisi

Değer kavramı, insanî varlık alanına özgü bir kavramdır. Yapıp-eden bir varlık olarak insanın bütün yapıp-etmeleri bir değer ile ilgilidir. O halde değer, insanın yapıp-etmelerini belirleyen ilkeler olarak tanımlanabilir. Yapıp-etmelerimizi yöneten, yönlendiren, onların temelinde yatan ilkelerdir. Normal şartlarda bir değer ile ilişkili olmayan hiçbir insan davranışı yoktur. Örneğin bir birey doğru olmaya çalışıyorsa bu, doğruluğu bir değer olarak görmesindedir. Doğruluğu bir değer olarak algılamak bireyi doğru olmaya zorlar. Dolayısıyla doğru olma çabasındaki temel etken, doğruluğu bir değer görmesindedir (Uysal, 2003, s. 52). Değerler, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları düşünülen olgular şeklinde tanımlanabilir. Değerler kutsallığı olan, sahip olunduğu takdirde insanı yücelten; bunlara sahip olmayanlarla kıyaslandığında kendi varlık alanında ona bir ayrıcalık ve erdem kazandıran ilkelerdir. Başka bir ifadeyle değeri; değerli olan, insanın değerini koruyan ve ona değer kazandıran kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançla olarak da ifade edilir (Özden, 1998, s. 167). Bireylerce ortak paylaşılan değerler ve normlar, toplumun varlığı, devamlılığı ve sağlığı, huzuru açısından yadsınamayacak derecede büyük önem taşır (Haralambos, 1987, s.7). Değer, belirli bir davranışı tercih etme, seçme eğilimidir. Değerler, davranışlarımıza hem kaynaklık eder hem davranışları yargılamaya yarayan, olumlu ya da olumsuz olduğunu ölçmemizi sağlayan araçlardır. Değerler özellikle insanların neyi önemli gördüğünü tanımlar, istekleri, arzuladıkları ya da arzulamadıkları durumlarını ve tercihlerini gösterir (Erdem, 2003, s.56). Daha net bir anlatımla değerler, toplumsal normların ya da toplumsal kuralların temelini de oluşturmaları sebebiyle, bir nevi toplumsal denetim aracı olarak görev icra eder. Toplumsal normlar ve toplumsal değerler toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Bir başka ifadeyle her toplum ve kültürün farklı ve kendine özgü değerleri vardır. Bazı toplumlarda rekabet önemli bir değerken, bazı farklı toplumlarda yardımlaşma ve iş birliği bireylerin hayatında belirleyici bir değer olarak görülebilir. Örneğin, Batının sanayileşmiş toplumlarında tekil başarı ve materyalizm en önemli toplumsal değerler arasında yer alır. Tekil başarı ise genellikle sahip olunan materyalin nitelik ve niceliği ile ölçülür (Haralambos, 1987, s. 6). Değerler, toplumun ulaşmayı hedeflediği, arzuladığı güzel davranış ve tutumlardır. Değerler; toplumun varlığı ve birliği, beraberce hareketini, işleyişi ve gelecekteki ortak devamlılığı için, toplumun hemen hemen hepsi tarafından tasdik edilmiş temel kurallardır. Toplum tarafından doğru diye onaylanmış kural ve kaideler olarak kabullenilen değerler, toplumdaki ideal, olması gereken olan düşünce, tutum ve davranış kalıplarını ortaya koyar. Değerler, toplum geleceği görmesine ve tutunmasına yarayan, yaşamının ilham

kaynağı olduğu gibi aynı zamanda sınırlarını görebileceği bütünsel anlamıdır. Toplumda güzel düşüncelerin ve davranışların yaygınlaştırılması, kötü ve olumsuz düşünce ve davranışların ise, iyi ve olumlu düşünce ve davranışlara dönüştürülmesinin sağlanmasının temelinde değerler eğitimi bulunmaktadır (Aslan ve Ulusoy, 2016, s.5). Değerler, bireylerin eğitimiyle kendine, çevresine, ailesine, tüm insanlığa faydalı bireyler yetiştirmeyi sağlayan, nesillerce aktarılan öğretiler ve öğrenilebilir olgulardır (Kılınç, 2015, s.9).

İnsan değerleri bilerek doğmaz. Biz hangi durumda nasıl davranmamız gerektiğini, içinde yaşadığımız toplumun yetişkin bireylerinden veya yaşlılarımızdan öğreniyoruz, haliyle değerler öğretiler. O halde değerler bir eğitim konusudur. Bu eğitim, sadece okullarda verilen derslerden ibaret değildir, bütün toplumu bir okul, her insanı da bir öğretmen bir öğrenci sayabiliriz. Değerler, iyiyi ve yapılması gerekeni gösterir. Hangi davranışın iyi, hangisinin kötü olduğu da eğitimle öğrenilir. Hayat boyu bireyin çabaları ve çevrenin etkisiyle oluşan eğitim, ailede başlar, okul ile devam eder. Eğitim, yetişmekte olan nesle, doğru eylemler için temel olarak doğru değerleri sağlamakla ilgilidir. Değerler, hayatla doğrudan ilgili olması ve insanın insanca yaşama çabasına yardımcı olması bakımından her çağda eğitimin hem amacı hem de konusu olmuştur. Eğitim, bireyi ister toplumun etkin bir üyesi yapma süreci, ister sorumlu bir yetişkin olarak hayata kazandırma ya da bir mesleğe hazırlama çabası olarak düşünülün, değerlerin bu süreç içinde herhangi bir şekilde yer aldığı ve alacağı bir gerçektir. Ayrıca eğitimin her alanında değerler üzerinde önemle durulması da ihtiyaçtır (Aydın, 2017).

Eğitimin genel amacı hem zihinsel gelişimi hem de ahlaki gelişimi desteklemektir. Eğitimciler, insan hayatının üç önemli nokta üzerinde dengede olduğunu belirtir. Bunlar: İnsanın kendi zihninin ve düşünme yetisinin geliştirilmesi, irade ve duygu yetisinin güçlendirilmesi ve biyolojik bedeninin eğitilmesidir. Ancak sağlıklı ve güvenli bir hayat yaşamak için gerekli olan; bedeninin eğitilmesi, akıl kullanma yetisinin güçlendirilmesi ve ruhunun gelişimi sürecinde insan özellikle olumlu değerlerle bezenmesi gerekir (Meydan, 2014, s. 94). Eğitim şu şekilde tanımlanabilir: En geniş ve en genel anlamıyla eğitim, çocuk olsun, genç olsun, yaşlı olsun, insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamaktır. Eğitimin işlevi, topluma sağlıklı bir biçimde uyumlayabilmek için insanları etkilemektir. Bu etkileme, geçmişteki sosyal ve ulusal değerleri tanıtır ve benimsetme, bugünün gerçeklerini gösterme ve geleceğe dönük değerler, hüneler kazandırma yoluyla olur. Çağdaş eğitimin amacı, dünü koruyarak yarını güven altına almaktır. Bu durumda eğitimin, geçmişe, bugüne ve geleceğe dönük olmak üzere üç temel yönü var demektir. Kısacası eğitimden beklenen üç esas, dünü tanıtır, bugünü kavratır ve yarına hazırlamadır (Kavcar, 1994, s. 1).

Eğitimin genel amacı insanların kalbini, zihnini ve ellerini olgunlaştırmak ve özgürleştirmektir. Birey sosyal ve fiziki çevresini önce tanımalı, ardından bu çevreye karşı olumlu tutumlar geliştirerek mevcut değerleri benimsemeli, ardından da kendine inanıp değer verdiklerini gerçekleştirmelidir (Kale, 2007; Doğanay ve Sarı, 2004'ten aktaran Tokdemir, 2007, s.30). Eğitim; insan davranışında bilgi, beceri, anlayış, tavır, karakter gibi önemli sayılan kişilik nitelikleri yönünden belli gelişimler sağlamak amacıyla ile yürütülen düzenli etkileşim sürecidir (Yıldırım, 1991). Bireyin yeteneklerini geliştiren ve toplumun kalkınıp gelişmesini sağlayan eğitim, insana iyi yaşam koşullarını veren unsurların başında gelir. Çünkü eğitim toplumsal gelişimin itici gücünü oluşturur. Bu nedenle, toplumların gelişmişliği eğitim seviyeleri ile ölçülebilir (Yamaner, 1999). Ülkeleri, dolayısıyla ulusları ayakta tutacak olan

istikrarlı ve sistemli bir şekilde verilen aynı zamanda bu anlayışın sindirilmesine, algıların yerleşmesine zemin hazırlayan yer eğitim kurumlarıdır (Kayaalp, 2006'dan aktaran Aktay, 2008, s.33).

Bir toplumda bugün ve gelecekte refah içinde yaşatmak için bireyler arasındaki pozitif düşünce ve davranışların kazandırılması ve negatif düşünce ve davranışların törpülenmesi değerler eğitimine bağlıdır.

Değerler Eğitiminin Tanımı ve Eğitim Politikalarında Değerler Eğitimi

Toplumsal yaşamın, toplum ve bireyler için makul ölçülerle devam ettirilmesi, o toplumun geçmişinden bugününe huzuru, mutluluğu ve güveni sağlamak için benimsediği değerlere sahip olması ile doğru orantılıdır. Değerler, toplumun sosyal-kültürel öğelerine anlam yükleyen, bu öğeleri davranışa dönüştürmek için standardize eden kıstaslardır. Nitekim toplumda da olumlu düşünce ve davranışların temelini de planlı şekilde verilebilecek yegâne sistemi değerler eğitimi oluşturur (Özensel, 2003, s.23).

Eğitim bir kültürlenmedir, her yerde ve her yaşta eğitim söz konusudur. Okul bu kültürlenmenin kurumsallaştığı yerdir. Okullarda birey adaylarının ve bireylerin değer edinmeleri ve geliştirmeleri açısından yapılan tüm uygulamalar ise değerler eğitimi olarak adlandırılır.

Bireyi bir bütün olarak değerlendirmek gerekir, çünkü onun akıl ve bedensel boyutu kadar değer veren, nefret duyan, kıskançlık hisleri olan, tutku ve öfke vb. gibi duygusal yönünü de eğitmedikçe dengeli bir karakterden bahsetmek doğru olmaz. İnsan kavramını tanımlarken bilişsel, mekanik yönlerinin yanı sıra insanın vicdanlı, merhametli ve sağduyulu bir varlık olduğu göz ardı edilmemelidir; nitekim insanı sadece nicel boyutla tanıyan nesiller, kendi içinde ve dışındaki kişiliklere kolayca zarar verebilir duruma gelmiştir. Bu bağlamda insanın kendisini tanıması ve anlamasını sağlayacak yetileri yükseltmesi de eğitimin ve değerler eğitiminin yegâne amacı olmalıdır (Kenan, 2007, s. 277) Çünkü her insan makul bir toplumda güven ve mutluluk içinde yaşamak ister. Öncelikli olarak insanın iyi ve mutlu olmasını sağlayarak bunun tüm topluma intibak ettirilmesi görevi de değerler eğitiminin sistemli yürütülebileceği, yeni nesillere aktarılabilmesi olan okullara ve okulların programını düzenleyen eğitim politikalarına düşmektedir (Meydan, 2014, s.106).

Ülkemizde 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2.maddesi: “Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sâhip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” şeklinde önemli ifadeleri kapsar.

Son yıllarda ulusal ve küresel eğitim çalıştaylarının genelinde toplumlardaki ahlaki yapıların bozulması ile karakter ve değerler eğitimi sıkça dile getirilir olmuştur. Eğitim dünyasında gerek çocuklarda gerekse yetişkinlerde karakter ve değerler eğitimine dikkat çekilmiştir. Eğitim öğretim programları güncellenmiş ve değiştirilmiştir, birçok ders değerler eğitimine dâhil edilmiştir; özellikle Türkçe ve Edebiyat dersleri değerlerin aktarımı ve davranışa dönüştürülmesi açısından, önceden olduğu gibi, önem arz etmiştir (Özdemir, İdi Tulumcu, 2017, s. 721). Çünkü Türkçe dersi; doğru ve güzel okumayı, yazmayı, etkili dinlemeyi, dil bilgisi kurallarını uygulatmayı ya da etkili konuşmayı amaçlamanın yanında; bireyin millî, ahlaki, sosyal ve evrensel değerlere sahip olmasını da amaçlar. Türkçe dersinin değerlerle ilgili amaçlarını gerçekleştirmede “Duyuşsal eğitim” devreye girer. Duyuşsal eğitimin içinde insana kazandırılmak istenen tercihler, değerler, duygular, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar yer almaktadır (Bacanlı, 1999, s.7). Millî Eğitim Bakanlığı

Talim ve Terbiye Kurulunun 2005 yılında yayımladığı Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarında ise değerlerle ilgili şu maddelerde yer vermiştir: “Ulusal ve evrensel değerlerin sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavratmak (TEDÖP, 2005: 4).” (Madde: 4), “Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerın edebî metinlerde nasıl yansıdığını belirlemek (TEDÖP, 2005, s.5).” (Madde: 6), “Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavratmak (TEDÖP, 2005, s.5).” (Madde: 20).

Değerler eğitiminde edebiyat eserleri hem bireysel hem toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele, doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur; bundan mütevellit edebiyat, insanları bunlar doğrultusunda zenginleştirir ve eğitir (Kavcar, 1996, s. 6).

Değerler Eğitiminde Kullanılan Edebi Eserlerin Önemi, Edebi Eserleri Okuma Alışkanlığı ve Edebi Eserler Üzerine

Son yıllarda gerek öğretim programlarında gerekse eğitimin farklı alanlarında değerler eğitimi önem arz etmektedir. Özellikle Türkçe ve Edebiyat dersleri değerlerin kazandırılması, aktarılması konusunda önemli bir aracı konumundadır. Cemiloğlu (2009, s.20) edebiyatın üç etkileyici yönü olduğundan söz eder. Bunlar: dil eğitimi, estetik eğitimi ve ahlak eğitimidir. Bu nedenle edebi ürünlerden okunacak metinlerde seçici olunmalıdır. Edebi eserlerden faydalanırken sadece dil bilgisi, estetik ve okuma alışkanlığı kazandırmak olmamalı aynı zamanda değerler eğitimi için de kullanılmalıdır (Şen, 2007, s.53). Edebi eserlerle başka dünyalara intiba etmeye alışmış bireyler, insanları çok farklı duyduğuna, düşündüğüne, eylemde bulunduğu tanıklık eder, duygudaşlık becerisi artar, özdeşim kurmaya yönelir, insan karakterlerine saygı duymayı öğrenir, insanların değişik özelliklere sahip olabileceği gerçeğiyle hareket eder. Bu süreç, edebi metinleri analiz edenlerde; kişiliğini değiştirme ve geliştirmede önemli rol üstlenir (Sever, 1998, s.4-5).

Karakter eğitimi kavramları, edebiyat bağlamında öğretildiğinde, öğrenciler saygı, dürüstlük, cesaret ve şefkat, merhamet gibi özelliklerin buldukları mekânların dışında da ilginç ve gerçek yönleriyle farkındalık oluşturacaklardır (Almerico, 2014, s.3). Ayrıca değerler eğitiminde, edebi eserleri okuma alışkanlığı kazanımının da önemi kuma eylemi, yaşama dair birçok şeyi yaşamadan öğrenme, olumsuz olay ya da olgularla karşılaşmadan onları öğrenme fırsatı vermektedir (Batur, Gülsever ve Bek, 2010, s. 33). Okuma, çağdaş olmanın ölçütlerinden birisidir. Çağdaş, yaratıcı, yapıcı ve özgür düşünceye sahip, üretken, eleştirel bakan bireylerden oluşan bir toplum olmak okuma bilinci aşılınmış bireylerle mümkündür (Bircan ve Tekin, 1989, s.393). Okuma alışkanlığı, kişilerin okumayı öğrendikten sonra da bol bol okumayı keyifle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceridir. Kitap okuma alışkanlığı, bireyin kitap okumayı bir gereksinim olarak algılaması sonucu oluşan ve bu eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli biçimde gerçekleştirmesi şeklinde ifade edilmektedir (Tanju, 2010, s.31). Okumanın alışkanlık hâline gelmesi için kitap okumanın bir ihtiyaç, bir istek ve bir arzu olarak hissedilmesine bağlıdır. Bireyin okumaya istekli ve bunu bir gereksinim, ihtiyaç olarak algılaması ve okumayı alışkanlık haline getirmesi erken yaşlarda olması gerekir ve aile, çevreye, ortama bağlı bir durumdur. Yani, bu olgunun, bu arzunun, bu kültürün çocuklukta temelleri atılıp yaşam boyu gerçekleşmesi ise yüksek oranda aileye bağlıdır denilebilir (Arı ve Okur, 2013, s.308).

Çocukların ve gençlerin kitapla tanışmasında ve okuma alışkanlığı kazanmasında önemli unsurlardan biri çocuk ve gençlik edebiyatıdır. Sever’e (2003, s.9) göre “çocuk ve gençlik edebiyatı, anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel

iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ve geliştiren ürünlerin genel adıdır.” Çocukların ve gençlerin bu ürünleri okuyarak kendi beğenileri arttıkça ve okuma isteği duydukça okuma alışkanlığının gelişeceği beklenebilir. Şirin’e göre çocuklar için edebiyat, her şeyden önce bir dildir. İyi bir eser, edebiyat ürünü, çocuğa güzeli sevmeyi, dilini en iyi şekilde kullanmayı, hayal gücünü çalıştırmayı öğretir. Çocuklukta dinleme, okuma, yazma, düşünme ve eleştiri kültürü edinme süreçlerinde en etkili uyaran dil, edebiyat, sanat ve estetik değeri taşıyan çocuk kitaplarıdır (Şirin, 2007, s.30).

2004-2005 eğitim öğretim yılından 2018-2019 eğitim öğretim yılına kadar eğitim sisteminde MEB her yıl düzenli olarak 100 Temel Eser adı altında değerleri içeren kitap listesi yayımlamaktaydı. Bu eserler içinde de Dünya Edebiyatından, Dünya Klasiklerinden örnekler görülür. Edebi eserler değerler eğitiminde kullanılan önemli kaynaklardır; çünkü romanlar, hikâyeler, öyküler, denemeler vb. eserler insan yaşamındaki olumlu olumsuz davranışlara dikkat çekmektedir. Bu nedenle edebi eserler herkes için değer oluşturmada yol göstericidirler (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, s.80-81). Klasik olarak nitelenen yetkin ve seçkin eserler insanların eğitilmesinde ve bilgilendirilmesinde, dünyada olup bitenlere, farklı kültürlerin duygularına pencere açmada önemli bir araçtır.

Klasik Kavramının Tanımı ve Dünya Klasikleri Üzerine

Kalfa (2013, s.106) çalışmasında klasikle ilgili; yetkin eser ifadesiyle bahsedilen eserlerden bazıları dünya klasikleri olarak tanımlanır. Dünyada ve Türkiye’de ele alınan tartışmalarda, farklı eğitimciler, araştırmacılar, bilim insanları, klasik kavramına ve klasik eserlerin nasıl tespit edildiğine dair birçok tanım ve belirlemelerde bulunmuş olduğundan henüz tam bir uzlaşa sağlanmadığını göstermektedir. TDK Türkçe sözlükte klasik; “1. Eski Yunan ve Roma dili ve sanatı ile ilgili olan, 2.XVII. yy. Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan, 3.Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini yitirmeyen, türünde örnek görülen eser ve sanatçı” olarak ifade edilir (TDK, 2005: 1190). İngilizce sözlüklerde ise klasik terimi;”yüksek bir değer veya pozisyonda olan”,”yüksek kaliteli”,”Eski Eski Yunan ve Roma sanat, edebiyat ve kültürünün standardında olan”,”alışılmış, yerleşmiş kurallara uygun” şeklinde ifade edilir. Eski Yunan ve Roma medeniyetine ait dil, edebiyat ve felsefe çalışmaları” gibi anlamlara gelir (Oxford,1981, s.103; Collins,1987; The Reader’s Digest Great, 1962, vol.1, s.169) şeklinde bilgilere yer verir.

Cemil Meriç, Saint-Beuven’un görüşlerini aktarırken klasiğin tanımını şu şekilde yapar: “İnsanın zekâsını geliştiren, insanlığın ortak hazinesine yeni değerler katan, açık seçik hakikati sunan eser ve sanatçıdır. Ezelden beri mevcut tutkuları açığa çıkaran, düşünceleri, gözlemleri, buluşları, geniş ve büyükçe, ince ve makulce, sağlam ve güzel biçimde ifade edebilen; kendine has üslupla, herkese seslenen çalışmalardır” (Meriç, 1998, s.174).

Klasik eserlerin Tanzimat’tan sonra edebiyatımızda sayısı hızla artmıştır. O dönemlerde Ahmet Mithat Efendi, klasik eserlerde olması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır: “Konuları temizlik ve doğruluk olmalı; üslup ve biçimi güzel ve duru olmalıdır; anlatılmak istenen kolay, bir çırpıda okunup anlaşılır olmalıdır. Üzerinde durulan düşünceler çoğunluk tarafından değerli bulunan; dini, tarihi ve ahlaki normlara uygun olmalıdır. Bütün nitelikleriyle gelecek nesillere bırakılabilecek ve faydalı ve sevilebilen, beğenilen eserler olmalıdır.” (Kaplan, 1998, s.25).

Ayrıca, “Nesir olsun, şiir olsun, hikâye olsun tüm edebi eserlerde tercümenin önemi ve faydaları göz ardı edilmemelidir, düşünüş ve duyuş farkları ancak bu yoldan milletler arasında mübadele edilir ve

millî kültürler yeni ve taze görüşler bu yoldan taşınıp aşılır” (Nayır, 1946’a, s. 320-321). Hiçbir millet kendi kabuğuna çekilerek gelişme gösteremez. Medeniyetlerin gelişmesi ve milletler arasındaki ilişkilerin artmasıyla, başka milletlerin edebiyat ve kültürüne ilgisiz kalınmayarak etkileşimin sağlanması açısından klasiklerin çevrilmesi gerekli kılınmaktadır (Mithat, 1897).

Daha önce bahsettiğimiz üzere, MEB 2004-2005 öğretim yılından 2017-2018 öğretim yıllarına kadar düzenli olarak her yıl okullarda okutulmak üzere 100 Temel Eser Listesi belirlemekteydi. Bu 100 Temel Eser arasında Dünya Klasiklerinden Lev Nikolayeviç Tolstoy ‘a ait birden fazla eser bulunmaktadır. Bunlardan biri de ‘ ‘ İnsan Neyle Yaşar?’’ eseridir.

“İnsan Neyle Yaşar?” Eserinin Yazarı Tolstoy ve Eğitici Yönü Üzerine

Lev Nikolayeviç Tolstoy, 28 Ağustos 1828’de Rusya’nın Tula bölgesinde Yasnaya Polyana’ da dünyaya gelmiştir, 1910 yılında vefat etmiştir. Tüm zamanların en büyük edebi kişiliklerinden biridir. Fakat bir öğretmen ve eğitim düşünürü olarak çalışmaları çok az bilinir. Oysaki eğitim, Tolstoy’un hep var olan ilgi alanlarından biridir. O’nun eğitim görüşü, edebiyatı ve estetik felsefesi ile kendi ruhsal gelişimi hep iç içeydi. Çocukların eğitiminin, toplumsal iyileşme ve toplum ahlakının düzelmesi bakımından birinci derecede önemli olduğuna inanırdı, fakat aynı zamanda, günümüzde olduğu gibi eğitimi, iki yönlü bir süreç olarak görürdü. Kişisel olarak Tolstoy için öğretmenlik, geliştirici bir deneyim olduğu gibi, daha geniş bir düşünce geliştirmesini sağlamış, zihinsel, sanatsal ve ruhsal gelişimini kamçulamıştır (Moulin, 2010, s.16).

Onun hakkındaki araştırmalara göre, Tolstoy’un edebi eserlerinin insanoğlunun aydınlanmasına yardım etmesi gibi eğitsel düşüncesinin tüm dünyadaki öğretmenleri ilgilendirdiği anlaşılmaktadır. Tolstoy, eğitim çalışmalarını edebi eserlerinin üzerinde tutmuştur (Radha Balasubramanian, 2010’dan aktaran Moulin, 2010, s.10).

Eğitsel konular, Tolstoy’un tüm eserlerinde ve edebi türlerinde mevcuttur. Tolstoy: ‘Her şey nasıl daha iyi olabilir? Ve her şey aynı mı olmak zorunda?’ diye sorarken yalnızca çocukların eğitim deneyimlerini geliştirmek için sormamıştır, toplumun kendisini daha iyiye götürmek amacıyla da sormuştur gerek edebiyatın amacını gerekse eğitimin amacının da aynı olduğunu ifade eder (Moulin, 2010, s.230)

Eğitim görüşü, dini inançlarıyla bağlantılıdır. Diğer insanların iyiliğini ve insanların birliğini yücelten bir araç olduğunu ve ruhani gelişimini etkilediğinden dolayı bu bağlılık eserlerine de yansımıştır (Moulin, 2010, s.232). Hayatının son otuz yılında yazdığı öykülerde ve hikâyelerde yıllarca üzerinde düşündüğü insanlık sorunlarını edebi bir kurgu içinde ele almış, insan sevgisi ve inanç konularını ustalığının bütün inceliğiyle işlerken, İnsan Neyle Yaşar? ile gerçek hayatı yansıtan tablolar içinde yeni bir ahlak anlayışı ortaya koymuştur..

L. N. Tolstoy’a Ait “İnsan Neyle Yaşar?” Kitabı Hakkında

Araştırmanın daha doğru anlaşılabilmesi için kitapta yer alan hikâyelerin olay örgülerini kısaca açıklamak gerekir. Kitapta bulunan ve araştırmamızın ilgili hikâyelerinin olay örgüleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

İnsan Neyle Yaşar?

Tanrı, ölüm meleği Mihail’i bir kadının canını alması için yeryüzüne gönderir. Mihail, kadının canını almaya gittiğinde yeni doğan ikizlerini görür. Kadın, ölürse ikiz çocuklarına bakacak kimsenin

olmayacağını söyler ve kendisini öldürmemesi için yalvarır. Melek Mihail üzülür kadının canını almadan Tanrı'ya gider, durumu anlatır. Tanrı emrine uymadığı için meleğe ceza olarak insan suretinde yeryüzüne gönderir. Mihail'in cezası yeryüzünde "İnsanda ne var? İnsana ne verilmemiştir? İnsan neyle yaşar?" sorularına cevap bulduğu zaman bitecektir. Gidecek bir yeri olmayan melek, bir kilisenin yanına oturur. Hava çok soğuktur. Bu sırada yoldan geçen, fakir bir ayakkabı tamircisi olan, Semyon meleğin hâline acır ve onu evine götürür. Semyon'un eşi Matryona kocasının eve para getirmesini beklerken yanında muhtaç bir adamla görünce önce Semyon' a öfkelenir, söylenir, daha sonra adama dikkatli bakınca adamın hâline acır, O'na yiyecek ve giyecek bir şeyler verir. Melek, kendisine yardım eden Matryona' nın yüzüne bakıp gülümser. Çünkü "İnsanda ne var?" sorusunun cevabını bulmuştur. Meleği donmaktan kurtarıp onu yaşatan Semyon ve Matryona' nın yüreğindeki merhamet ve sevgi vardır.

Mihail, Semyon'un yanında çalışmaya başlar. Mihail, çok çabuk işi kapar ve güzel ve sağlam ayakkabılar diker. Kısa sürede namı kasabada duyulur. Bir gün oldukça heybetli ve zengin bir adam gelir. Adam, yanında getirdiği pahalı deriyi onlara verir ve gözdağı vererek onlardan kendisine bir yıl dayanabilecek çizme dikmesini ister. Ama Mihail, adamın verdiği deriyle bir terlik diker. Çok geçmeden zengin adamın uşağı geri gelir. Efendisinin öldüğünü artık bir çizmeye değil de bir terliğe ihtiyaçları olduğunu söyler. Mihail, zengin adam geldiğinde adamın arkasındaki ölüm meleğini görmüştür. Bu yüzden adamın öleceğini anlayıp ona istediği çizmeyi değil de ölü terliği dikmiştir. Mihail böylelikle Tanrı'nın kendisinden bulmasını istediği "İnsana ne verilmemiştir?" sorusunun da cevabını bulmuştur. İnsana geleceğini bilme hakkı verilmemiştir.

Yine bir gün yanlarına bir kadın gelir. Kadın, yanındaki ikiz çocuklara ayakkabı diktirecektir. Mihail, gördüğü bu ikizlerin yıllar önceki canını aldığı annenin ikizleri olduğunu ve annesi ölünce ikizlerin başka bir kadın sayesinde hayatta kaldıklarını anlar. Böylelikle Mihail "İnsan Neyle Yaşar?" sorusunun cevabını da bulmuştur. İnsan sevgi ve merhamet sayesinde yaşar. Sorularının cevabını bulan Mihail, Semyon ve karısının yanına gelerek onlara bir melek olduğunu ve neden yeryüzünde olduğunu anlatır. Mihail'in böylelikle cezası bitmiştir, yeniden Tanrı'nın yanına döner.

Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez

İvan ve Gavriilo iki yakın komşudur. İvan ve Gavriilo küçük bir sebepten dolayı araları bozulur, gittikçe şiddetle husumet büyür. Her ne kadar İhtiyar Baba öğüt verip bu kavganın bitmesi için oğlu İvan'a komşusuyla barışması için konuşsa da yine de altı yıl boyunca kavgasız gürültüsüz tek bir günleri geçmez. İvan, Gavriilo'yu mahkemeye verir ve mahkemede Gavriilo' ya meydanda yirmi sopa vurulması kararlaştırılır. Bunun üzerine Gavriilo çok öfkelenir ve İvan'ın evini ateşe verir. İvan'ın evi ile Gavriilo' nun evi ve köydeki evlerin büyük bir kısmı yanar. İvan yangını görünce olayların bir inat uğruna bu kadar büyüdüğünü anlar ve yaptıklarından pişman olur. İvan babasının sözlerini hatırlar, yangını Gavriilo' nun çıkardığını kimseye söylemez. İvan ve Gavriilo barışırlar. Evlerini yeniden yan yana yaparlar ve huzurlu bir hayata başlarlar.

İnsana Çok Toprak Gerekir mi?

Pahom, toprakla uğraşan fakir bir köylüdür. Bir gün borçla toprak sahibi olur, çalışır ve toprağını kazandıklarıyla arttırmaya başlar. Gün geçtikçe daha çok toprağı olsun istemektedir. Bir gün evinde ağırladığı bir tüccardan, uzak diyarlardaki bir Reis'in hediyeler karşılığında, isteyene istediği kadar toprak verdiğini duyar. Pahom, hemen hediyelerini hazırlar ve gider. Hediyeleri alan Reis, güneş doğmadan başlayıp güneş batana dek istediği kadar toprak alabileceğini söyler. Fakat bir şartı vardır:

Pahom, istediği toprağı yürüyerek çevirecek ve güneş batmadan başladığı yere dönecektir. Dönemezse çevirdiği tüm topraklar onun olamayacaktır. Pahom sabah erkenden kalkar, daha çok çevirebileceği kadar yürür ama dönmek için çok zamanı kalmamıştır, çünkü güneş batmak üzeredir. Çok yorulan Pahom, zor da olsa son anda başladığı noktaya geri dönmeyi başarır. Toprak Reis'i aldığı bütün toprakları ona verdiğini söyler. Pahom, kendini çok zorladığı için ağzından kan gelir ve orada ölür. Pahom'un uşağı üç arşınlık bir mezar kazar ve Pahom'u gömer. İnsana böylelikle çok toprak gerekir mi? mesajı verilir.

İlyas

İlyas önceleri çok çalışarak zamanın en zenginleri haline gelir. Daha sonra zamanla fakirleşmeye başlar. Sonunda bütün her şeyini kaybeder. Bu durumuna üzülen komşusu Muhammed Şah, yaşlanmış olan İlyas ve eşini yanına alarak çalışmasını ister, böylelikle onlara yardım elini uzatır.

İlyas ve Eşi Şem-Şemagi önceleri zenginliklerini kaybettiklerine üzülse de daha sonraları, zenginliğin getirdiği düzensizliğin ve her şeyi koruyup kollama kaygısının kendilerini mutsuz ettiğini anlarlar. Düzenli, sade ve sakin bir hayatlarının olmasıyla gerçek mutluluğa kavuştuklarını söylerler.

Tolstoy'a ait "İnsan Neyle Yaşar?" eserinde insan hayatına dair kazançların maddiyattan ziyade maneviyattan geçtiğini, bu maneviyatın da tam da önemsedığımız, insanları yakınlaştırıcı, uzlaştırıcı gibi değerlerle ilişkili olduğunu görmekteyiz. Eserin hem kısa, tadımlık olması hem çok okunanlar listesinde olması hem de bu eserde yoğun değer kavramlarına rastlıyor olmak bu araştırmayı yapmayı sağlamıştır.

Dünya Edebiyatı Klasiklerinden Lev Nikolayeviç Tolstoy'a Ait "İnsan Neyle Yaşar" Eserinde Bulunan Değerlerin İncelenmesinin Gerekliliği ve Katkısı Üzerine

Tolstoy, tüm edebiyat ve eğitim dünyasının değerler eğitimi açısından önde gelen ismi olması nedeniyle eserlerinin detaylı incelenmesini gerektirmektedir. Oysa değerler eğitimi açısından alanyazın incelendiğinde, İnsan Neyle Yaşar? kitabı ile ilgili yapılan araştırmalarda tespit edilenler; 100 temel eser seçkinde yer alan ve en fazla okunan otuz kitap arasındadır, en fazla okunan yabancı edebiyat eserlerinden çevrilmiş on beş çeviri kitaptan biridir, zevk alınarak okunan eserlerin ilk beş listesinde yer aldığı görülmektedir (Arı ve Okur, 2013, s.314-318.).Yine, İlköğretim 100 Temel Eser İçerisinde Yer Alan Dünya Edebiyatına Ait Eserlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelemesi adlı yüksek lisans tezi çalışmasında bu kitaba ait sadece altı değere ilişkin yer verilmiştir (Çalışkan, 2016). Yapılan araştırmalara göre İnsan Neyle Yaşar? kitabının klasik eser olduğu üzerinde durulmuş, ilköğretim 100 Temel Eser Okuma Listesinde gösterilmiş, fakat içerdiği değerlerde sadece sevgi, merhamet, komşuluk gibi göze çarpan değerlerden bahsedilmiştir. Bu kadar çokça okunan ve zevkle okunan, ayrıca okunacak ilk 100 eser arasında önerilen bu eserin içerdiği değerler açısından detaylı incelenmesini gerektirir. Bu açıdan "İnsan Neyle Yaşar?" kitabında yer alan değerlerin detaylı belirlenmesi amacını taşıyan bu inceleme, alanyazın dışında hangi değerlerin bulunduğu görülmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu araştırmanın temel amacını, değerler eğitiminde edebi metinlerden yararlanma örneği olarak, L.N. Tolstoy'a ait "İnsan Neyle Yaşar?" kitabında hangi değerler bulunmaktadır? sorusu oluşturmaktadır

Yöntem

Bu araştırmada edebi eserlerden değerler eğitimi açısından "İnsan Neyle Yaşar?" isimli Dünya Klasiği olan kitapta yer alan değerlerin belirlenmesi amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden doküman

incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi; hedef araştırmanın yazılı materyalinin detaylı analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada verilerin toplanmasında nitel araştırma tekniklerinden doküman incelenmesi yapılmıştır. Doküman olarak bu araştırmada Tolstoy tarafından yazılan “İnsan Neyle Yaşar” adlı kitapta bulunan altı hikâyeden sadece aşağıda belirtilen dört hikâyeye incelenmiştir. Bu hikâyelerin isimleri sırasıyla: 1. İnsan Neyle Yaşar? 2. Kıvılcımı Söndürmeyen Ateşi Zapt Edemez, 3. İlyas, 4. İnsana Çok Toprak Gerekir mi?

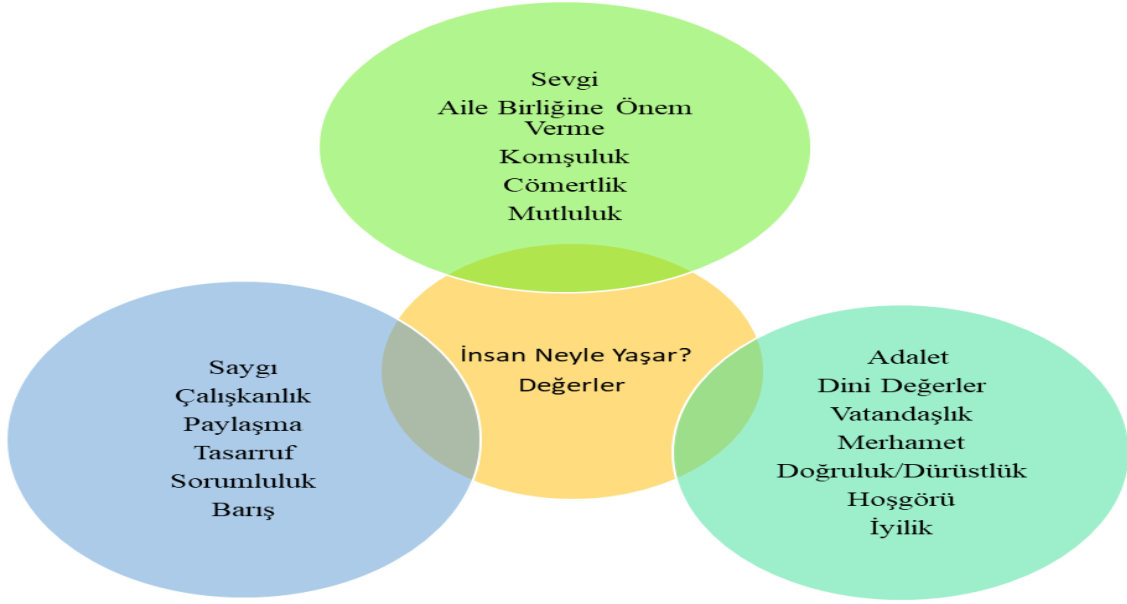
Araştırmada doküman olarak 2019 yılına ait XX. basım Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisinden seçilmiştir. Rus Edebiyatının önemli kilometre taşları olarak da nitelenen Dostoyevski, Gorki, Tolstoy gibi önemli yazarların dünyaca değerli eserlerini Türkçeye çeviren, 2014 yılında Dil Derneğinin düzenlediği Ömer Asım Aksoy Çeviri Ödülü ‘nü kazanmış bir yazara ait olduğu için, Koray Karasulu tarafından çevrilerek yazılan “İnsan Neyle Yaşar” kitabı doküman olarak kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde yapılan işlemler; birbirine benzeyen verileri belirli tema ve kavramlar çerçevesince bir araya getirerek okuyucu için okunabilir, anlaşılabilir şekilde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). İçerik analizi yönteminde kategori ve kodlar kullanılmıştır. Elde edilen kategorilerin her biri için en iyi temsil olan açıklamalardan örneklere bulgular kısmında yer verilmiştir. Bulgular sunulurken hikâyelerde geçen değerlere ait ifadeler doğrudan ve dolaylı olarak yer verilmiştir. Araştırmada güvenilirliği sağlamak için iki araştırmacı ile ayrı ayrı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonuçları bir araya getirilerek değerlendirilmiş ve görüş ayrılığına düşülen noktalarda gerekli istişareler yapılmış ve görüş birliğine varılarak temalara son biçim verilmiştir.

Bulgular

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabında var olan değerler tespit edilmiştir

Bu bölümde “İnsan Neyle Yaşar” kitabından içerik analiziyle tespit edilen değerler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. “İnsan Neyle Yaşar?” kitabında yer alan değerler.

Şekil 1’ de görüldüğü üzere “İnsan Neyle Yaşar?” kitabından seçilen dört hikâyede toplam on sekiz değere yer verilmiştir. Bu değerler; sevgi, aile birliği, komşuluk, cömertlik, mutluluk, hoşgörü, çalışkanlık, paylaşma, tasarruf, merhamet, İyilik, dini değerler, barış, vatandaşlık, doğruluk/dürüstlük şeklinde sıralanabilir. Bu bölümde kitapta yer alan değerler alıntılanarak her bir değer başlığı altında açıklama ve örneklerle gösterilmiştir.

Sevgi

“İnsan Neyle Yaşar” kitabında girizgâh İncil’den ayetlerle başlıyor, ayetler kitabın ilk hikâyesinin özü olan, sindirilmek istenen değer olan sevgi ile bağlantılıdır. İlk hikâye kitabın da adını taşımaktadır, “sevgi” değeri bu hikâyenin asıl vurgulamak istediği ve en önemli değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgi değeri ifade edilirken merhamet, iyilik, yardım etme, paylaşma alt temaları da birlikte kullanılmıştır.

İlk hikâyede Tanrı, Melek olan Mihail’ i cezalandırıyor ve yeryüzüne gönderiyor, yeryüzündeki üç kelamını öğrenirse cezasının biteceğini söylüyor. Bu kelimeler: “İnsanda ne var? İnsana ne verilmemiştir? İnsan neyle yaşar?”

Melek Mihail, ilk sorunun cevabını bulduğunda sevgi değerine dair doğrudan ifadeleri hikâyenin XI. bölümünde şu şekilde yer verilmiştir:

“...Kadın adamdan daha korkunçtu, ağzından ölüm havası esiyordu ve bu koku nefesimi kesiyordu. Beni kovmak, soğuğa atmak istiyordu; bense kovulursam öleceğimi biliyordum. Sonra kocası ona Tanrı’yı hatırlattı ve kadın da birden değişiverdi. Yemek verirken bana baktı, ben de ona; artık ölüm yoktu kadında, capcanlı görünüyordu ve ben de onda Tanrı’yı tanıdım. O anda Tanrı’nın ilk kelamını hatırladım: ‘İnsanda ne var öğren?’ İnsanda sevgi olduğunu anlamıştım...” (s.25).

Kitaptaki ilk hikâyenin XII. bölümünde sevgi değerine verilen ifadeler:

“ ...Her insan kendi için kaygılanarak değil, sevgiyle yaşadığını öğrendim.” (s.26).

‘İnsan olduğumda hayatta kalmamı sağlayan kendimi kollamam değil, yolda rastladığım adamlarla karısının sevgisidir; bana acımaları, beni sevmeleridir. Öksüz kızlar da onlara acıyıp seven yabancı bir kadının yüreğindeki sevgi sayesinde hayatta kaldı. Bütün insanlar kendilerini düşünüp kolladıkları için değil içlerindeki sevgiyle yaşıyorlar.’ (s.27)

‘İnsanlar sadece kendi hayatları için kaygılandıkları, kendilerini kolladıkları için yaşar sanırdım, oysa onları yaşatan tek şey sevgiymiş. Seven insan Tanrı’nın, Tanrı da onun içindedir, çünkü Tanrı sevgidir.’ (s.27)

Bu eserde sevgi değeri; merhamet, iyilik, yardım etme gibi birçok değer konusunda duyguların temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz. İnsanların yaşadığı olumsuzluklarda sevgi ile üstesinden gelinebileceğine dikkat çekilmiştir. İnsanların kendi hayatlarının dışında başka hayatlara da sevgi ile yaşam kaynağı olacaklarının mesajı verilmiştir.

Saygı

‘İnsan Neyle Yaşar?’ kitabında eşe saygı, aile büyüklerine saygı ele alınan saygı türleridir. Aile büyüklerinin sözlerini dinlemek, aile büyüğünden özür dilemek saygı değerini yansıtır. Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez hikâyesinde, aile büyüğü olan ihtiyar babanın sözlerini dinlemeyen evladı yaşadıkları olumsuzların sonunda pişman olur ve babasından özür diler, daha sonra babasının sözlerini unutmaz, hayatı boyunca babasının öğütlerine göre yaşamaya çalışır. Bu ifadeler şu satırlarda yer verilmiştir: ‘Affet beni babacığım hem sana hem Tanrı’ya karşı suç işledim...’ (s.45). ‘İvan Şçerbakov babasının dediklerini, Tanrı’nın emirlerini asla unutmuyordu: Kıvılcımı söndüremeyen ateşi zapt edemezdi.’ (s.46).

‘İnsan Neyle Yaşar?’ kitabının son hikâyesinde İlyas eşinin görüşlerine değer verdiğini gösterir, eşine toplum içinde söz hakkı vererek onun anlatımının içten olacağını ifade eder. ‘Sana mutluluğu ve sefaleti anlatmaya kalksam inanamazsın. İyisi mi karıma sor; kadın olduğundan yüreğinde ne varsa diline vurur. Her şeyi anlatır sana.’ (s.84).

Aile Birliğine Önem Verme

‘İnsan Neyle Yaşar?’ kitabında aile birliğine önem verme değeri, hikâyelerin hepsinin aileler arasında, aileyi önemseme, aileyi koruma, aile için çalışma, aile birliğini anlatma ve olay örgülerinin aile içinde geçmesi bu değer bu kitapta baskın değerler arasında olduğunu göstermektedir.

Kitapta ilk bölümde geçen aile birliğine önem verme değerini yansıtan metinler şu şekildedir: ‘Vaktiyle karısı ve çocuklarıyla bir mujik kulübesinde yaşayan bir ayakkabıcı vardı. Ne ev kendinindi ne de toprağı vardı; ailesini de sadece ayakkabıcılıkla geçindirirdi.’ (s.2). Kitabın ikinci hikâyesi ‘Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez’ aile birliğine önem verildiğini ve geniş aile biçimiyle bir arada yaşandığını yansıtan ifadeler ile başlamıştır:

‘Köyün birinde İvan Şçerbakov diye bir köylü yaşıyordu. Durumu iyiydi; gücü kuvveti yerindeydi, köyün en çalışkan adamıydı, üç de yetişkin oğlu vardı: Oğullarından biri evli, diğeri nişanlı, delikanlılık çağındaki üçüncü oğlu da ata binmeye, çift sürmeye başlamıştı bile. İvan’ın ihtiyar karısı ev işlerinden anlayan, akıllı bir kadındı; gelini de çalışkan ve uysal çıkmıştı. İvan ailesiyle güzelce yaşayıp gidiyordu...’ (s.30)

Hikâyelerde görülen aile içi iletişim, yardımlaşma, saygı ve ekonomik geçim kaygılarını birlikte üstlenme ve çalışkanlık göstermeleri bu değeri koruduklarını, barındırdıklarını gösterir.

Komşuluk

Kitapta incelemeye aldığımız dört hikâyede de yer verilen bazı olay örgüsü komşuluk değeri üzerinden anlatılır. İlk hikâyenin IX. kısmında şu şekilde komşuluk değerine yer verilmiştir:

‘...O sıralar kocamla birlikte çiftçilik yapardık. Onlarla komşuyduk. Babaları bir mujikti, ormanda çalışıyordu. Bir gün üzerine bir ağaç devrilmiş, zavallının bağırsakları dışarı fırlamış. Eve getirilir getirilmez ruhunu teslim etti; karısı bu ikizleri o hafta içinde doğurdu. Fakirdi, bir başınaydı, yanında ne bir ebe ne bir yardımcı vardı. Bir başına doğurdu ve öldü.

-Sabahleyin komşuma bakmaya gittiğimde zavallı çoktan soğumuştur bile... Ahali toplandı, zavallıyı yıkayıp temizlediler, bir tabuta koyup gömdüler. Hepsi iyi insanlardı...’ (s.21)

Kitapta yer alan ‘‘Kıvılcımı Söndürmeyen Ateşi Zapt Edemez’’ isimli ikinci hikâyeye başlamadan önce yine İncil’den ayetlerle girizgâh yapılır, hikâye ise komşuluk üzerinden anlatılmış ve verilmek istenen mesaj komşuluk değeri üzerinden verilmiştir. Değere ilişkin yer verilen metinler şu şekildedir:

‘‘İhtiyar Gordey hayattayken ve İvan’ın babası da sağlıklıyken iki komşu pek sıkı fıkıydı. Kadınlara elek veya tekne, erkeklere kaba keten veya değiştirilecek bir araba tekerleği gerekince hemen bir evden diğerine koşular, komşuluk gereği birbirlerine yardım ederlerdi.’’ (s.31)

Yine evin büyüğü olan İhtiyar Baba, oğluna öğütler verirken komşuluk değerine önem verdiğini gösteren ifadeler şu şekilde yer verilmiştir: ‘‘...Ben böyle yaşamadım oğlum, sana da bunları öğretmedim. Biz İhtiyarlar, onun babasıyla böyle mi yaşardık? Biz iyi komşulardık...’’ (s.38)

Kitabın sonunda yer alan ‘‘İlyas’’ isimli hikâye yine komşuluk değerinin üzerinden anlatılan bir hikâyedir. İlyas, zamanın en zenginlerinden biriyken zamanla fakirleşmiştir. Onu ihtiyaç halinde gören komşusu ise ona yardım elini uzatır. İlyas ve eşi, zenginken bulamadığı mutluluğu komşusunun yanında düzenli bir çalışma hayatıyla bulur. Hikâyede yer alan komşuluk değerine ilişkin ifadeler ise şu metinlerle sunulmuştur.

‘‘Komşuları Muhammed Şah onlara çok acıyordu. Muhammed Şah zengin de değildi fakir de değildi, dürüstçe yaşayan iyi bir adamdı sadece. İlyas’ın elinden ekmek-tuz almasını hatırlıyor, ona acıyordu. Bir gün, ‘‘Al karımı da bize gel İlyas,’’ dedi,’’ Yazın gücünün yettiğince bostanında çalışır, kışın da hayvanlara bakarsın. Şam-Şemagi de kısırak sağıp kımız yapar. İkinizi de doyurur giydiririm, neye ihtiyacınız varsa söyleyin veririm. ’’İlyas komşusuna teşekkür etti...’’ (s.82-83)

Cömertlik

‘‘İnsan Neyle Yaşar?’’ kitabındaki hikâyelerde misafir ağırlama, hediye dağıtma, ziyafet verme, davet etme gibi alt temalarla cömertliğe yer verildiğine rastlamaktayız. Özellikle kitabın beşinci hikâyesi ‘‘İnsana Çok Toprak Gerekir mi?’’ bölümünde cömertlik değerine geniş yer verilmiştir. Hikâyenin başkarakteri Pahom, önceleri az toprakla geçinen, sahip olduğu kadarla yetinirken, kanaatkârken, eşinin kardeşiyle birlikte konuşmalarında kafası karışır. Pahom çok toprağı olsa hiç kimseden korkmayacağını hatta şeytandan bile korkmayacağını söyler. Şeytan bu sözleri duyunca Pahom’u çok toprak sahibi olması için hırslandırır. Pahom gün geçtikçe daha çok toprak sahibi olmaktadır ama yetinmemektedir. Pahom daha çok toprak almak için misafir gittiği yabancı topraklarda misafirlere nasıl davranıldığı, nasıl karşılandığı anlatılırken cömertlik değerinin alt teması olarak misafirperverlik değerine hikâyenin V. kısmında şu şekilde rastlamaktayız.

“Pahom’u görür görmez çadırlarından çıkıp misafirlerin etrafını sardılar. Bir çevirmen buldular hemen Pahom’u güzel bir çadıra götürüp, altına halılar, kuş tüyü minderler serdiler, etrafına oturup ona çay, kıymık ikram ettiler. Bir de koyun kesip pişirdiler. Pahom arabadan hediyeleri ve çayı çıkarıp Başkurtlara dağıtmaya başladı. Başkurtlar buna pek sevinmişti. Aralarında bir şeyler konuştular, sonra çevirmene aktarmasını söylediler.

-Seni çok sevdiklerini söylememi istediler, -dedi çevirmen.-Bizde misafirleri memnun etmek, her istediklerini yapmak âdettendir, hediyeyle karşılık verilir ayrıca. Sen bize hediye getirdin; şimdi söyle bakalım bizden ne istersin, sana ne hediye edelim? “(s.72)

Kitabın altıncı hikâyesi “İlyas” tır. Bu hikâyede varlık içinde hayat sürerken zamanla yokluğa düşen İlyas, komşusu tarafından önce misafir edildiği daha sonra komşusunun yanında hizmetli olarak çalışmasına iktifa ettiği anlatılır. Cömertlik değerinin alt teması olan misafirperverlik değerine önem veren İlyas’ın varlık içindeyken misafirlerini nasıl ağırladığına dair metinlerde şu şekilde yer verilmiştir.

“...Mevki sahibi pek çok insan İlyas’ın namını duyup onunla tanışmak istiyordu. Çok uzaklardan misafirleri olurdu hep. İlyas kimseyi geri çevirmez, yedirip içirirdi. Kim gelirse gelsin hemen kıymık, çay, şerbet, koyun eti sunulurdu. Misafir geldiğinde hemen bir veya iki koyun, kalabalık gelmişlerse kısarak kestirirdi.” (s.81)

İlyas varlıktan yokluğa düşünce Muhammed Şah komşusunun teklifiyle yanında çalışmaya başlamıştır, o sıralarda Muhammed Şah’ın akrabaları ziyarete gelmiştir. Komşu Muhammed Şah’ın ise misafirlik değerine nasıl önem verildiği metinlerde yine şu şekilde sunulmuştur:

“Bir gün uzak akrabaları Muhammed Şah’ı ziyaret etti; köyün hocası da davet edildi. Muhammed Şah, İlyas’a bir koyun kesmesini söyledi. İlyas koyunun derisini yüzüp pişirdi, misafirlere gönderdi. Misafirler koyunu yediler, çay içtiler, sonra sıra kıymığa geldi. Misafirlerle ev sahibi kuş tüyü minderlere, halılara oturup, taslardan kıymık içip sohbete daldılar...” (s.83)

Ayrıca, İlyas’ın karısı Şem-Şemagi zenginken yaşadığı sorumluluklarından bahsederken; “Misafirler gelir, onları nasıl ağırlayacağımızı, bizi ayıplamasınlar diye ne ikramda bulunacağımızı düşünürdük...” (s.85). şeklinde yine misafirperverliğe değinmiştir.

Çalışkanlık

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabında anlatılan hikâyelerde çalışkanlık değerine ilişkin hem doğrudan değinilmiştir hem de yaşamdaki günlük düzenli yapılan eylemlerden bahsedilerek dolaylı olarak da yer verilmiştir. Çalışkanlık değerine, aynı zamanda kitabın da ismi olan “İnsan Neyle Yaşar” hikâyesinde III. bölümde dolaylı olarak yer verilen ifade şöyledir: “Semyon’un karısı erkenden toplamıştı ortalığı. Odun kırmış, su taşımış, çocukları doyurmuş, kendi de bir şeyler yiyip düşünmeye dalmıştı.” Ne zaman ekmek yapsam, bugün mü yoksa yarın mı? ...” (s.7).

Birinci hikâyenin V. bölümünde ise Mihail’in çalışkanlığı ele alınmıştır: “Semyon’un gösterdiği her işi hemen öğreniyordu, üç gün sonra ezelden beri ayakkabıcıymış gibi dikiş yapıyordu. Hiç durmadan çalışıyor, az yiyor, işini bitirince de hiç konuşmadan yukarı bakıp duruyordu.” (s.13)

Kitabın ikinci hikâyesi; “Kıvılcımı Söndürmeyen Ateşi Zapt Edemez” bölümünde ise; Ivan Şçerbakov’dan bahsederken çalışkan olduğuna doğrudan metinde yer verilmiştir: “...köyün en çalışkan adamıydı” (s.30). Yine aynı sayfada satırlar devam ederken Ivan Şçerbakov ‘un gelini için çalışkan olduğuna doğrudan yer verilmiştir: “...gelini de akıllı, çalışkan ve uysal çıkmıştı.” (s.30).

Aynı hikâyede: “Kadınlar hem erkeklerin ayakkabılarından çamaşırlarına kadar her şeylerini dikeyor, hem de tarlada çalışıyorlardı. Erkeklerde ekinlerle uğraşıyordu.” (s.30-31) gibi günlük yaşamda dayanışma ve iş birliği alt temalarıyla dolaylı olarak da çalışkanlık değerlerine rastlanmaktadır. Kitabın altıncı hikâyesinde çalışkanlık değerine doğrudan vurgu yapılmıştır:

“Ufa’da İlyas isimli bir Başkurt yaşardı. İlyas’a babasından pek bir şey kalmamıştı. Oğlunu evlendirdikten bir yıl sonra ölmüştü adamcağız. O zaman İlyas’ın yedi kırsığı, iki ineği, yirmi koyunu vardı. Fakat iş bilir bir adamdı, hemen mal mülk edinmeye başladı: Sabahtan akşama kadar karısıyla birlikte çalışır, herkesten erken kalkar, herkesten geç yatar; böylece her yıl biraz daha zenginleşti. Bu şekilde çalışarak otuz beş yıl geçirdi İlyas, büyük bir servet sahibi oldu.”

Paylaşma

Bu edebi eserdeki hikâyelerde paylaşma değeri; aile birliğine önem verme, komşuluk, misafirlik, yardımlaşma, iyilik gibi vb. değerlerle birlikte dolaylı olarak alt temalarla sunulmuştur. Sadece ilk hikâyede “Ayakkabıcının karısıyla paylaştığı bir gocuğu vardı” şeklinde doğrudan paylaşımaya yer verilmiştir. Dolaylı metinlere örnekler ise aşağıdaki gibidir:

“...Semyon kaftanını onun omuzlarına attı, beriki bir an kollarını geçiremedi. Semyon adamın ellerinden tutup kaftanın kollarına geçirdi, güzelce sarıp önünü kapattı ve kuşağını da beline doladı.” (s.5).

“Matroyana kalkıp az önce yamadığı Semyon’un gömleğini pencerenin yanından aldı, yabancıya uzattı, sonra da bir pantolon bulup verdi.” (s.11). Burada eşi Semyon’un tanımadığı, evine misafir aldığı yabancıya eşinin kıyafetlerini vererek yardım amaçlı paylaşım davranışı sergilemiştir.

İkinci hikâyede yine komşuların arasındaki bağdan bahsedilirken paylaşma değerine yer verilmiştir: “...Biz iyi komşulardık. Unları bitince karısı bana gelip,” Frol amca biraz un verir misin?” derdi; ben de “Gir ambara, istediğin kadar al kadın, ”derdim...”(s.38)

Tasarruf

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabında tasarruf değerine yaşamın içinden idare etmek anlamında dolaylı anlatımlarla yer verilmiştir: “...Matryona ekmek parçasını evirip çevirerek kararını verdi: ‘Şimdiden ekmek yapmayayım. Bir ekmeklik un kaldı. Cuma’ya dek idare etmeliyiz.’” Şeklindeki davranış elinde bulunan ekmek ile yetinmek ve daha sonrası için hazırlıklı olmak anlamında tasarruf edilmiştir.

Yine aynı hikâyede Matryona anlatılırken: “Ekmeği kaldırıp masaya oturdu, kocasının gömleğini yamamaya başladı...” (s.7). şeklindeki anlatımda gömleğin yamalanması idare etmeyi göstermektedir.

Merhamet

İnsan Neyle Yaşar? kitabında yardım etme, acıma, sevgi, paylaşma, iyilik değerleri ile merhamet değeri baskın şekilde hissettirilerek hikâyelerinde yer verilen değerlerdir.

İlk hikâyede Semyon, Mihail’i öylece soğukta bir başına çaresiz yatarken görmüştür, ona acıyıp yardım elini uzatmıştır, üşümemesi için üstündeki kaftanı ve elindeki çizmeleri giydirmiştir. İlk hikâyede Melek Mihail’in ifadesinde de acıma duygusunun aracılığında merhamete doğrudan

değnilmiştir: “Kadının başkasının çocuklarına acıyıp ağlamasını görünce, içinde yaşayan Tanrı’yı gördüm ve insan neyle yaşar anladım.” (s.26).

Yine Melek Mihail’in sözlerinde merhamet değeri tekrar edilmektedir: “İnsan olduğumda hayatta kalmamı sağlayan kendimi kollamam değil, yolda rastladığım bir adamla karısının sevgisidir; bana acımaları, beni sevmeleridir. Öksüz kızlar da onlara acıyıp seven yabancı bir kadının yüreğindeki sevgi sayesinde hayatta kaldı...” (s.27).

“İlyas” hikâyesinde ise: “Komşuları Muhammed Şah onlara çok acıyordu. Muhammed Şah zengin de değildi fakir de değildi, dürüstçe yaşayan iyi bir adamdı sadece. İlyas’ın elinden ekme-tuz alışını hatırlıyor, ona acıyordu...” (s.82).

Hoşgörü

İnsan Neyle Yaşar? kitabının ikinci hikayesinde aile büyüğü İhtiyar Baba’nın öğütlerinde hoşgörü değerine yer verilmiştir: ‘

’Bak oğlum... biri seni gücendirirse Tanrı’nın emrine uy ve affet onu hem hayatın dertsiz kaygısız hem de vicdanın hep rahat olur.” (s.39). “İvan Şçerbakov babasının dediklerini, Tanrı’nın emirlerini asla unutmuyordu: Kıvılcımı söndüremeyen ateşi zapt edemezdi. Birisi ona kötülük ederse intikam almaya değil, arayı düzeltmeye çalışıyordu; biri ona küfrederse aynı şekilde karşılık vermiyor, karşıdakine küfretmemeyi öğretmeye çalışıyordu; kadınlara ve çocuklara da bunu öğretiyordu. İvan Şçerbakov durumunu böylelikle düzeltti ve eskisinden daha iyi bir yaşam sürmeye başladı.” (s.46).

İyilik

İnsan Neyle Yaşar? kitabında ilk hikâyede özellikle sevgi, merhamet ve iyilik değerine baskın olarak önem verilmiştir, bu hikâyede sevgi değerini taşıyan her karakterin özelliklerinde aynı zamanda merhamet ve iyilik yapma değerlerini de taşıdığını anlıyoruz.

Tanrı tarafından Melek Mihail yeryüzüne cezalandırılıp gönderilmiştir, soğuk havada üst baş olmadan, yemeği ve yaşayacağı yer dahi yokken, bu yoklukta hayatta kalmasını sağlayan şeyin sevgiyi taşıyan insanlar olduğunu anlatmıştır:

“İnsan olduğumda hayatta kalmamı sağlayan kendimi kollamam değil, yolda rastladığım adamla karısının sevgisidir; bana acımaları, beni sevmeleridir. Öksüz kızlar da onlara acıyıp seven yabancı bir kadının yüreğindeki sevgi sayesinde hayatta kaldı. Bütün insanlar kendilerini düşünüp kolladıkları için değil içlerindeki sevgiyle yaşıyorlar.” (s.27).

Mutluluk

Kitabın ilk hikâyesinde Tanrı, Mihail’e insanda bulunan üç kelamını bulmasını emretmişti. Mihail her kelamı bulduğunda gülümsemektedir, aradığı cevapları bulduğunda bu durum gülümseyerek mutluluğunu göstermesine ve ışığının artmasına sebep olmuştur. Bu değer metinlerde şu şekilde ifade edilmiştir.

” ...Üç kere gülümseyişimin sebebiyse Tanrı’nın üç kelamını öğrenmemdir. Tanrı’nın üç kelamını öğrenmem gerekiyordu, artık öğrendim. İlk kelamı karının bana acıdığı anda öğrendim, o yüzden ilk kez o zaman gülümsedim. İkinci kelamı o zengin adam çizme ısmarlarken öğrendim ve ikinci kez gülümsedim; kızları görünce de üçüncü kez ve son kelamı öğrendim ve üçüncü kez gülümsedim” (s.23).

Kitabın son hikâyesi “İlyas” tır. Bu hikâye mutluluğu zenginken yarım asır boyunca bulamayan, yokluğa düştükten sonra mutluluğu bulan yaşlı karı kocanın hikâyesidir. Hikâyenin sonunda mutluluğu bulmuşlardır. Mutluluğu tanımlarken şu ifadelere yer vermişlerdir:

“-Peki, söyle bakalım nine, eski mutluluğunuza, şimdiki sefaletinize sen ne diyorsun?

Şem-Şemagi perdenin arkasından cevap verdi:

-Şunu diyorum: Kocamla elli yıl yaşadık, mutluluğu aradık bulamadık. Elimizdekileri kaybedeli iki yıl oluyor, hizmetçi olarak yaşıyoruz ama gerçek mutluluğu bulduk, artık başka türlüsüne ihtiyacımız yok...”

“ ... -Gerçeği söylüyorum, şaka yapmıyorum: Yarım asır mutluluğu aradık, zenginken hiçbir şey bulamadık; şimdi hiçbir şeyimiz yok, başkasının yanında yaşıyoruz ama öyle bir mutluluk bulduk ki daha iyisini istemiyoruz.”

“-İyi de sizin mutluluğunuz nasıl bir şey ki?

-Bak şöyle: Zenginken kocamla bir saat bile huzurumuz yoktu ne konuşabiliyor ne ruhlarımızı düşünebiliyor ne de dua edebiliyorduk. Bir sürü meşgalemiz vardı! Misafirler gelir, onları nasıl ağrılayacağımızı, bizi ayıplamasınlar diye ne ikramda bulunacağımızı düşünürdük. Misafirler gider bu sefer de hizmetçileri kollamamız gerekirdi; onların tek derdi işten kaytarmak, işkembelerini doldurmak, bizimki de malımızı onlardan korumaktı. Günaha giriyorduk yani. Kurt taylara, danalara dadanmasın, hırsızlar atlarımızı çalmasın diye didinirdik. Yatağa girer, ama koyunlar kuzuları ezecek korkusuyla uyuyamazsın; gecenin bir vakti kalkıp koyunları kontrol etmeden rahat edemezsin. Sonra yine telaş başlar, kış için nereden yem bulmalı diye dolanırsın. Bunlar yetmezmiş gibi benim ihtiyarla hep çatışırdık. O şöyle yapmalı derdi, ben böyle derdim ve kavga edip yine günaha girerdik. İşte bunca kaygı arasında yaşadık, bir sürü günaha girerdik, mutluluk falan da görmedik.”

“-peki ya şimdi?

-Şimdi sabah kalkınca, kocamla sevgiyle, dostça konuşuyoruz. Kavga edecek, kaygılanacak bir şeyimiz yok. Tek işimiz efendiye hizmet etmek. Gücümüz yettiğinde, istekle çalışıyoruz ki efendimiz zarar değil kar etsin. İşten dönünce öğle yemeği, akşam yemeği hazır; kımız da var. Hem konuşacak, ruhumuz üzerine düşünecek, Tanrı’ya dua edecek vaktimiz de var. Elli yıl aradık mutluluğu, ancak şimdi bulduk.” (s. 84-85).

Adalet

Adalet değeri bu kitapta hakkını savunma, hukuk yoluyla hak arama olarak karşımıza çıkar. Hakkını aramak için başvuru kurumlarında haksız bulunan kişiye cezai yaptırımlardan bahsedilir. Mahkemelerde görülen davalar, yargıçlar ve şahitler eşliğinde haklı haksız durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu durumla ilgili metinlerle adaletin hukuk aracılığıyla sağlandığını belirtebiliriz.

Kitabın ikinci hikâyesinde iki komşunun arasında büyüyen düşmanlık mahkemeye taşınmıştır. Ivan ve Gavriilo arasında geçen sürtüşme mahkemede de devam etmektedir. Mahkemede geçen ifadeler şu şekildedir:

“Kâtip kararları okudu: “Köylü Gavriilo Gordeyev, bölge mahkemesi nezaretinde sırtına 20 değnek vurulmak suretiyle cezalandırılacaktır...”

Gavriilo:

- Pekâlâ, değnek vurdurup sırtımı yaksın bakalım. Fakat onunki yanınca canı da nasıl yanıyor görürüz!

Ivan bunları duyar duymaz gerisingeri mahkemeye koştu:

-Aziz yargıçlar! Beni yakmakla tehdit ediyor. Bakın şahitlerim de var.

Gavrilo'yu çağırttılar.

-Böyle bir şey söyledin mi?

Gavrilo:

-Hiçbir şey söylemedim, -dedi... Anlaşılan sadece ben acı çekince adalet yerini bulmuş olacak, ama o istediğini yapabilecek.”

Dini Değerler

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabındaki tüm hikâyeler dini değerleri barındırmaktadır. Tolstoy'un yaşadığı coğrafyaya hâkim olan Hristiyanlık Dininden kavramlara bu eserde sıkça rastlanmaktadır. Hikâyelerde verilmek istenen mesajlar da dini kavramlar, dini değerler aracılığıyla verilmiştir.

İlk hikâyede: “Anlaşılan atalarımız boşuna dememiş: İnsan ana-babasız yaşar, Tanrı 'sız yaşayamaz.” (s.22).

İkinci hikâyede:

” –Bilmiyorum babacığım, -dedi.-Bundan sonra nasıl yaşayacağımızı bilmiyorum.

-İhtiyar gözlerini kapadı, gücünü toplamak ister gibi dudaklarını ıslattı ve gözlerini açıp şöyle dedi:

-Yaşarsınız. Tanrı'nın izniyle yaşayacaksınız.

Biraz sustuktan sonra gülümseyerek ekledi:

-Bana bak Vanya, yangını kimin çıkardığını hiç kimseye söylemeyeceksin. Başkasının bir günahını örtersen, Tanrı senin iki günahını affeder...” (s. 46)

Vatandaşlık Değeri

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabında vatandaşlık değerine dolaylı anlatımlarla yer verilmiştir. Haklarını savunmak için insanların mahkemeye başvurma hakkı ve devlete vergi ödeme görevi olarak ele alınmıştır. Bu değere ilişkin “Kıvılcımı Söndürmeyen Ateşi Zapt Edemez” hikâyesinde: ‘Buğdayları yetiyordu; yulaflarıyla da vergileri ödüyor, hem de bütün ihtiyaçlarını karşılıyorlardı.” (s.31). Şeklinde yer verilen ifadede vergisini ödüyor olmak vatandaşlık ödevlerini yerine getirdiğini göstermektedir. Ivan ve Gavrilo arasındaki husumetin hak arayışına dönmesi ve hukuki hak arayışları vatandaşlık hak ve ödevlerini göstermektedir.

“Ivan komşusu ile barışmıyordu:

-Sakalını ben yolmadım, kendi kendine kopardı; hem onun oğlu benim düğmelerimi kopardı, gömleğimi yırttı. Bak işte.

Ivan da gidip mahkemeye başvurdu. Davaları hem sulh mahkemesinde hem de bölge mahkemesinde görülüyordu...” (s.33)

Barış

Bu kitapta özellikle ikinci hikâyede barış değerine vurgu yapılmıştır. “Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez” hikâyesinde yaşananlar iki komşu arasında küçük bir nedenle ortaya çıkan çatışma uzun süreli düşmanlığa dönüşmüştür. Komşuların birbirini dava etmeleri sonucu mahkemede yargıcın uzlaştırma yönünde tavsiyesinde barış değerine yer verilmiştir:

“-Bakın kardeşler, -dedi. -İyisi mi siz barışın. Hamile bir kadını dövmekle iyi bir şey mi yaptığını sanıyorsun Gavriilo? Bereket versin Tanrı onu korudu, yoksa katil olurdun. Bu yaptığın hoş mu yani? Suçlu olduğunu kabul edip af dile. O da seni affetsin. Biz de kararımızı değiştirelim.

Bunu duyan kâtip itiraz etti:

-Bu mümkün değil, yüz on yedinci maddeye göre, taraflar arasında anlaşma olmadı. Karar da verildiğine göre zorla da olsa uygulanmalıdır.

Fakat yargıç kâtipi dinlemedi:

-Yeter, kes sesini, -dedi.-İlk madde de şöyle diyor: Tanrı’yı unutmamalı, Tanrı barışı emreder.”
(s. 36)

“Kıvılcımı Söndürmeyen Ateşi Zapt Edemez” hikâyesinde yine komşuların barışması yönünde aile büyüğü İhtiyar Baba oğluna öğütlerinde sıkça barışı önermiştir:

“-Bak Vanya! Şu ihtiyar babanı dinle. Hemen kır atı koş arabaya, mahkemeye git ve tüm şikâyet dilekçelerini geri al; sabah da doğruca Gavriila’ya git, Tanrı’nın izniyle onunla barış ve bize davet et. Yarın bayram; semaveri hazırla... Bütün günahlarınızı karşılıklı affedin; kadınlarla çocuklara da aynısını buyur.”

Barış değerini ifade eden metinlerde alt temalar halinde affetme, hoşgörü, cömertlik değeri yer alır.

Doğruluk/Dürüstlük

Doğruluk değerine bu eserde, ilk hikâyenin III. Bölümünde Semyon’un karısı eşinin dürüstlüğünden bahsederken: “Satıcı kazık atmasa bari. Benimki safın teki zaten. Kimseyi kandırmak aklına gelmez ama bir çocuk bile onu dolandırır.” (s.7). Burada yalancı olmayan ve kandırmayan bir karakter tarif edilmiştir. Dolaylı olarak dürüst olma değerine yer verilmiştir, bu anlatım alt tema olarak masumiyet değerini de içermektedir.

Kitaptaki “Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez” hikâyesinde insanlar arası ilişkileri iyileştirmek için, komşuların arasındaki husumeti bitirmek için aile büyüğünün öğütünde: “...Tanrı herkese verir istediğini. Birisi sana kötü bir şey mi söyledi, aldırmayacak doğrusunu göstereceksin. Haydi, kavga ettiniz diyelim; hepimiz günahkârız, olur böyle şeyler. Haydi, gidip barışında bitsin bu iş. Hıncı uzatırsanız daha kötü olur” şeklindeki açıklamada hem hoşgörü değerine alt tema yer verilmiştir hem de doğru yolu gösterme telkininde bulunulmuştur.

Sorumluluk

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabının “Kıvılcımı Söndüremeyen Ateşi Zapt Edemez” hikâyesinde aile büyüklerinden ihtiyar baba yine oğluna telkinde bulunurken:” Bak oğlum, sorumluluklarını hatırla, işine bak: Çocuklarıyla tarlanı evini idare et...” (s.39). şeklinde doğrudan sorumluluk değerine yer değinilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada “İnsan Neyle Yaşar?” eserinde hikâyelerin çözümlenmesi ile ortaya çıkan değerler; sevgi, saygı, aile birliğine önem verme, cömertlik, çalışkanlık, iyilik, merhamet, paylaşma, adalet, doğruluk/dürüstlük, dini değerler, sorumluluk, komşuluk, hoşgörü, tasarruf, mutluluk, vatandaşlık, barış değerleri olarak toplam 18 değer yer almaktadır.

Klasiklerde eğitici ileti oranı en yüksek olan alt değerlere bakıldığında ahlaki bir değer olan iyilik değeri birinci sıradadır, toplumsal bir değer olan sevgi değeri ikinci sıradadır (Kılıç, 2010, s.83). Bu bulgu, araştırmamızı desteklemektedir. Çünkü İnsan Neyle Yaşar? kitabının tamamında hissedilen baskın değerler, iyilik ve sevgidir.

Yabancı yazarlı kitaplarda en fazla yer alan değerler, sevgi saygı, merhamet, yardımseverlik, arkadaşlık ve ümit, estetik, dostluk, cesaret, değerleri olmuştur. Yabancı yazarlı kitaplarda en az yer alan değerler eşitlik, iyi huyluluk, masumiyet, ölçülülük, sadelik, sözünde durma, vatanseverlik, yeniliklere açıklık ve yiğitlik değerleri olmuştur (Kılıç ve Aktan, 2012, s.270). Bu araştırma, Rus Yazar Tolstoy’a ait “İnsan Neyle Yaşar?” kitabında bulunan değerler araştırmamızı, sevgi, saygı, merhamet, yardımseverlik, hoşgörü değerlerinde desteklemektedir.

İlköğretim 100 Temel Eser, alt tema açısından zengin bir birikime sahiptir. Sadece Türkçe derslerinde değil, farklı derslerde de yararlanabilecek içeriği vardır (Baş, 2011, s.197). Bu araştırma “İnsan Neyle Yaşar?” kitabında bulunan değerlerin alt temalar açısından zengin olduğunu desteklemektedir. Örneğin barış değerinde, affetme, hoşgörü gibi değerler birlikte ele alınmıştır. Yine cömertlik değeri, hediyeleşme, davet etme, ikramda bulunma gibi alt temaları da kapsamaktadır.

Çeviri çocuk klasikleri dünyanın hemen hemen her yerinde güncelliğini yitirmeyen, çok satanlar listelerinde olup önemini yitirmeyen kitaplardır (Kılıç, 2010, s.10). Bu nedenle edebiyat metinleri değerleri öğretmek üzere kullanılacak en önemli araçlardan biridir. Yorumu açık olduğu için öğrenciler rahatlıkla yorum yapabilecek ve analitik düşünebilecekler, olumlu ya da olumsuz duyguların ayırıcına varabileceklerdir. Şiddet, intihar eğilimi, saygısızlık, sevgisizlik, nefret, çevreye, aileye, hayvanlara duyarsızlık, ihanet, hırsızlık gibi duyguların ortadan kaldırılabilmesi, haklarının ve bireysel ve sosyal sorumluluklarının farkına varabilmeleri sağlanabilecektir. Edebiyat ve edebiyat eğitiminin bireysel ve dolayısıyla toplumsal kalkınmadaki önemli yeri göz ardı edilemez. Hangi ülkenin edebiyat eserleri okunursa okunsun, okuyucuya sağlayacağı katkı büyüktür; bu sayede, bireye sadece kendi dilinde yazılmış eserleri değil, farklı dillerde üretilmiş eserlerin de okutulması bu faydayı ikiye katlayabilecektir (Aras, 2014).

Edebî eserler doğrudan bir ders verme aracı değildir; ancak nitelikli edebî eserlerin doğrudan olmasa bile dolaylı yollardan okuyucuda bilişsel ve duyuşsal farkındalıklar oluşturduğu da önemli bir gerçektir. Söz konusu edebî eserler çocuklara yönelik kitaplarsa bu farkındalık oluşturma daha üst seviyelere çıkar. Kitaplar, çocukların bilgilerini artırmaya; kendilerini, yaşadıkları dünyayı ve insanları anlamalarına yardımcı olacaktır. Çocuklara, uygun ve iyi kitaplar sağlamak onların, eğitimsel ve kültürel gelişimleri için bir gerekliliktir (Kocabaş, 1999, s.2).

Okulda öğrencilerin okumasını istediğimiz edebi eserlerle tanıştırmamızın en önemli yollarından biri ders kitaplarına söz konusu eserlerden çocuğun ilgisini çekebilecek, onu eserin tamamını okumaya yönlendirecek metinler koymaktır. Bu nedenle Türkçe dersi ders kitapları başta olmak üzere birçok ders kitaplarına temalarla uygun düşecek şekilde tavsiye edilen yerli ve yabancı eserlerden örnekler eklemek,

öğrencilerin bu eserlerle tanışmaları ve bu eserleri orijinallerinden okumaları önemlidir. Öğrencilerin çeviri klasiklerine yönelik okuma oranları, beğeni düzeylerine yönelik olarak yapılan çalışmalarda bazı eserlerin okunma düzeylerinin oldukça düşük olması söz konusudur. Bunun nedeni, kitapların varlığından çocukların haberdar olmaması, kitapların tanıtımının yeteri kadar yapılamaması ile doğrudan ilgilidir. Ders kitaplarına bu kitapların tanınmasında ve çocuklarımızın dünya edebiyatının seçkin eserleri ile tanışmasında önemli görevler düşmektedir (Kılıç, 2010, s.36).

Sonuç olarak edebi metinler ile değerler eğitimi açısından kazandırılması istenen birçok değer için “İnsan Neyle Yaşar?” kitabında yer alan hikâyelerde bulunduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak sunulabilecek öneriler:

“İnsan Neyle Yaşar?” kitabı sadece Türkçe dersi gibi belirli derslerde değil, değer eğitimi açısından birçok derste materyal olarak kullanılabilir. Örneğin, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde, Sosyal Bilimler dersinde faydalanılabilir.

Okuma alışkanlığı düşük olan toplumumuzda okuma oranını artırmak için Türkçe dersinin ders kitapları dışında matematik, fen bilimleri gibi farklı ders kitaplarına da uygun düşecek şekilde eserlerden örnekler koyulabilir, farkındalık sağlanabilir, çocukların bu eserlerle tanışmaları ve okumaları sağlanabilir.

Öğrencilerin zevk alarak okuduğu için ve okunma oranı yüksek olduğu için İnsan Neyle Yaşar? kitabında yer alan değerlere ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırmalar yapılabilir.

“İnsan Neyle Yaşar? ”kitabında yer alan hikâyelerin değer eğitiminde kullanılmasına yönelik etkinlikler geliştirilebilir.

Değer eğitimi açısından “İnsan Neyle Yaşar?” kitabında yer alan değerlere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. Doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Almerico, G. M. (2014). Building character through literacy with children’s literature. *Research in Higher Education Journal*, 26, 1-13.
- Aktay, A. (2008). *Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aras, G. (2008). İnsan ve toplum: edebiyat ve değerler eğitimi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (44).
- Arı, G. Ve Okur, A. (2013). Öğrencilerin ilköğretim 100 temel eser okuma durumu. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17 (3), 307-328.
- Aslan, A. ve Ulusoy, K. (2016). Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi. İçinde (Eds.). T. Turan ve K. Ulusoy, *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (s. 2-15). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, Ö. (2001). Hoşgörü ve tolerans kavramlarına etimolojik açıdan analitik bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Aydın, M. Z. (2017). Eğitim sistemimizde değerler eğitiminin önemi <http://yenidunyadergisi.com/egitim-sistemimizde-degerler-egitiminin-onemi/> (Erişim, 20. 11. 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baş, B. (2011). “İlköğretim yüz temel eserin türkçe dersi öğretim programındaki temalar açısından analizi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3), 1-21.

- Batur, Z. Gülsever, H. Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: uşak eğitim fakültesi örneği. Uşak Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*.3 (1), 32-49.
- Bilici, M. (2007). *İncil'de ve Kur'an'da insan sevgisi*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi* (5. Baskı). Bursa: Alfa Akademi.
- Çalışkan, A. (2016). *İlköğretim 100 temel eser içerisinde yer alan dünya edebiyatına ait eserlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiray, K. (1988). *Temel Türkçe sözlük*. Ankara: İnkılap Yayınevi.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 56.
- Bircan, İ. ve Tekin, M. (1989). Türkiye’de okuma alışkanlığının azalması sorunu ve çözüm yolları, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 22 (1), 393-410
- Haralambos, M. (1987). *Sociology: Themes and perspectives*. London: Bell & Hyman
- Kalfa, M. (2013). Klasik eserler ve klasik eserlerin eğitsel işlevi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171 (171), 105-112.
- Kaplan, R. (1998), *Klasikler tartışması*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayıncılık.
- Karaman-Kepeneci, Y. (1999) *Türkiye’de genel ortaöğretim kurumlarında insan hakları eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavcar, C. (1994). Edebiyat ve eğitim, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kavcar, C. (1996). Anadili eğitimi. *Ana Dili Dergisi*, 1, 1-4.
- Kenan, S. (2007). “Modern eğitimin oluşum sürecinde değerler eğitimi nasıl zayıfladı? İçinde, (Eds.). R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, ve Ş. Zengin, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, (275-285), İstanbul: Dem Yayınları.
- Kılıç, A. ve Aktan, O. (2015). İlköğretim okulları için tavsiye edilen 100 temel eserde vurgulanan değerler. *Elementary Education Online*, 14 (1), 243-275.
- KILIÇ, U. (2010). *Çeviri çocuk klasiklerinde eğitici iletiler (MEB’in 2005 yılında ilköğretim öğrencilerine önerdiği 100 temel eser örneğinde)*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, F. E. (2015). *Okulöncesi ve ilkokul döneminde değerler eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitaplar Yayınevi.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meriç, C. (1998). *Kırk Ambar: İletişim Yayınları*.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-108.
- Mithat, A. (1897) Klasikler meselesi temhidât 4, *Tercümân- ı Hakikat*.
- Moulin, D. (2018). *Eğitici Tolstoy* (Çeviren: Ö. Akçay). Ankara: Hece Yayınları.
- NAYIR, Y. N. (1946). “Şiir tercümeleeri”, *Varlık*, 310-311, 1-15 Haziran: 320-321.
- Özdemir, M. ve İdi Tulumcu, F. (2017). Utilization of literary texts in values education: the sample of muhadarat by fatma aliye. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (4), 720-729.
- Özden, Y. (1998). *Eğitimde yeni değerler*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi* 1 (3), s. 217-239.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sprecher, S, & Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22 (5), s. 629–651.
- Şahin, Ş. Ökmen, B. ve Kılıç, A. (2018). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7 (1), 176-197.

- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, E. H. (2010). ‘‘Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bakış’’ *Aile ve Toplum*, 6 (21), s. 30-39.
- TDK (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007) *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tolstoy, L. N. (2012). *İnsan neyle yaşar?* (Çeviren: K. Karasulu). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler-islami erdemler. *TC. Uludağ Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (1), s. 51-69.
- Uysal, F. (2018). *Karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yamaner, Ş. (1999). *Atatürkçü düşüncede ulusal eğitim*. İstanbul: İstanbul Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (1991). *Eğitim bilimleri eğitim felsefesi*. İçinde, A. Hakan (Ed). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.